

Opetus- ja kulttuuriministeriö

**LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI ALUEELLISEN
OPINTOLAINAHYVITYKSEN KOKEILUSTA SEKÄ TULOVEROLAIN 92 §:N VÄLIIKAIKAIKSESTA MUUTTAMISESTA**

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa (VN/21868/2022) otsikkoasiassa.
Keskuskauppakamarin lausunnon pääkohdat ovat seuraavat:

- Keskuskauppakamari tunnistaa hyvin työvoiman saatavuuteen liittyvän haasteen, joka vaivaa yrityksiä ympäri Suomen.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä ei esitetä uskottavaa vaikutusarviota, jonka perusteella esityksen tavoitteiden voisi arvioida toteutuvan siten, että kokeilulla olisi aitoa vaikuttavuutta.
- Keskuskauppakamari toteaa, että yksilölle koituvan rahallisen hyödyn voidaan arvioida olevan sen verran pieni, että sillä ei olisi merkittävää vaikutusta työvoiman liikkuvuuteen ja ihmisten muuttohaluun harvaan asutuille alueille.
- Keskuskauppakamari pitää ongelmallisena sitä, että hallituksen esityksen mukaan alueellisen opintolainahyvityksen ehtona ei ole työskentely kokeilualueella, vaan ainoastaan asuminen.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että mikäli alueellinen opintolainahyvyys otetaan käyttöön, on Suomessa kaksi osittain päällekkäistä opintolainahyvitysjärjestelmää.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että alueellisen opintolainahyvityksen osalta on epävarmaa, onko perustuslain kannalta hyväksyttävää tavoitetta olemassa, joka mahdollistaisi perustuslain vaatimuksista poikkeamisen.
- Keskuskauppakamari painottaa, että tavoite osaavan työvoiman turvaamisesta on erittäin tärkeä ja kannatettava, mutta peräänkuuluttaa muita huomattavasti tehokkaampia keinoja, kuten osaamiseen perustuvan maahanmuuton merkittävää lisäämistä.

Tarkemmat perustelut

Keskuskauppakamari tunnistaa hyvin työvoiman saatavuuteen liittyvän haasteen, joka vaivaa yrityksiä ympäri Suomen. Kauppakamareiden jäsenyrityksille syksyllä 2021 tehdyn kyselyn mukaan noin 75 prosentilla yrityksistä on pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Lähes 70 prosenttia yrityksistä ilmoittaa, että osaavan työvoiman saatavuuden haasteet rajoittavat yrityksen kasvua ja liiketoiminnan kehittymistä. Noin 75 prosenttia yrityksistä ilmoittaa, että heidän rekryointitarpeensa kasvaa tai kasvaa merkittävästi 2–3 vuoden aikajänteellä. Edellä mainittujen tietojen valossa voidaan arvioida, että osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät haasteet eivät ole helpottamassa lähivuosina. Keskuskauppakamari painottaa, että tarvitaan vaikuttavia ratkaisuja, joilla helpotetaan yritysten osaajapulaa.

Hallituksen esityksen mukaisella alueellisen opintolainahyvityksen kokeilulla halutaan parantaa työvoiman liikkuvuutta sekä parantaa osaavan työvoiman saatavuutta ja elinvoimaa harvaan asutuilla alueilla. Tavoitteet ovat yleisellä tasolla hyviä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan esitetä uskottavaa vaikutusarviota, jonka perusteella tavoitteiden voisi arvioida toteutuvan siten, että kokeilulla olisi aitoa vaikuttavuutta. Keskuskauppakamari epäileekin, että kokeilulla ei tulaisi saavuttamaan tavoiteltuja vaikutuksia.

Alueellisen opintolainahyvityksen kokeiluun esitetään varattavaksi kuuden miljoonan euron siirtomääräraha kolmelle vuodelle. Opintolainahyvitys olisi määrältään yhteensä enintään 8 800 euroa, mutta kuitenkin yhteensä enintään 60 prosenttia opintolainansaajan alueelliseen opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden viimeisen päivän lainamäärästä. Jotta enimmäishyvityksen voisi saada, pitäisi asua kokeilualueella yhteensä kolmen vuoden ajan. Keskuskauppakamari toteaa, että yksilölle koituvan rahallisen hyödyn voidaan arvioida olevan sen verran pieni, että sillä ei olisi merkittävää vaikutusta työvoiman liikkuvuuteen ja ihmisten muuttohaluun harvaan asutuille alueille. Oletettavaa on, että hyvityksestä hyötyvät eniten henkilöt, jotka jo asuvat kokeilualueella tai ovat sieltä lähtöisin ja palaavat sinne opintojensa jälkeen.

Ehtona alueellisen opintolainahyvityksen saamiselle olisi, että henkilö asuu kokeilualueella. Lisäksi henkilön pitää olla määrättyillä reunaehdoilla työllistynyt vähintään kuuden kuukauden ajaksi jokaisella kahdentoista kuukauden tarkastelujaksolla. Keskuskauppakamari huomauttaa, että koska työskentelyä ei edellytetä kokeilualueella, on riskinä se, että kokeilulla ei ole vaikutuksia työvoiman saatavuuteen kokeilualueella. Käytännössä hallituksen esitys mahdollistaa sen, että henkilö siirtää kotikuntansa kokeilualueelle, mutta työskentelee ja tosiasiallisesti asuu esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Keskuskauppakamari muistuttaa, että Norjassa vastaavanlainen alueellinen opintolainahyvitysjärjestelmä on toteutettu siten, että se edellyttää alueella asumisen lisäksi myös työskentelyä alueella.

Mikäli alueellinen opintolainahyvitys otetaan käyttöön, on Suomessa kaksi osittain päällekkäistä opintolainahyvitysjärjestelmää. Hallituksen esityksen mukaan jokaisella opiskelijalla olisi edelleen oikeus myös opintolainahyvitykseen, jonka saa valmistuttuaan tavoiteajassa. Tämä johtaa siihen,

että tietty joukko opiskelijoita on oikeutettu tuplahyvitykseen. Keskuskauppakamari toteaa, että tämä ei välttämättä ole mielekästä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja julkisen talouden näkökulmasta.

Suomen perustuslaki takaa jokaisella oikeuden muun muassa yhdenvertaiseen kohteluun ja vapauden valita asuinpaikkansa. Alueellinen opintolainahyvitys johtaisi käytännössä siihen, että henkilöt asetettaisiin valmistumisen jälkeen eriarvoiseen asemaan heidän asuinkuntansa perusteella. Käytännössä siis perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteesta jouduttaisiin tinkimään. Perustuslakivaliokunta on aiemmin linjannut, että jonkinasteiseen erilaisuuteen johtava kokeilulainsäädäntö voi olla hyväksyttävä, mikäli kokeilulle on osoitettavissa hyväksyttävä tavoite. Keskuskauppakamari huomauttaa, että alueellisen opintolainahyvityksen osalta on epävarmaa, onko perustuslain kannalta hyväksyttävää tavoitetta olemassa.

Keskuskauppakamari painottaa, että tavoite osaavan työvoiman turvaamisesta on erittäin tärkeä ja kannatettava. Tehokkaimmat keinot siihen ovat kuitenkin muita, kuin tässä hallituksen esityksessä esitettyjä. Painotamme sitä, että osaamiseen perustuvaa maahanmuuttoa pitää lisätä merkittävästi, jotta työvoiman saatavuutta voidaan parantaa joka puolella Suomea. Osaamiseen perustuvaa maahanmuuttoa voidaan vauhdittaa poistamalla maahanmuuton esteitä ja Suomen houkuttelevuutta heikentäviä tekijöitä. Keskeisiä keinoja ovat muun muassa saatavuusharkintajärjestelmästä luopuminen, sähköinen tunnistautuminen mahdollistaminen, automaattisen käsittelyn ja päätöksenteon laaja hyödyntäminen sekä osaajien houkutteluun tähtävien toimenpiteiden tehostaminen.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija

Lisätietoja:

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi